

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

19 Quantum teneatur homicida vel mutilator restituere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

DUBITATIO XVIII.

Utrum homicidia & damna, quae inferuntur per triremes Turcarum, imputentur remigibus Christianis ibi captis, ita ut peccent contra Iustitiam, vel saltem contra charitatem.

122
Sententia
Nauarr.

NAuarrus c. 27. nu. 63. docet, eos peccare mortaliter ducendo remos, quando contra Christianos agitur, potiusque debere oppetere mortem: non tamen explicat, utrum contra Iustitiam, an contra charitatem. Ratio ipsius est, quia cooperantur ad homicidia & damna Christianorum. Etsi enim remigatio illa per se & in genere spectata non sit opitulatio ad malum, nec mala; tamen ut hic & nunc fit, est verè & propriè cooperatio homicidij; ac proinde mala. actiones enim spectanda in indiuiduo cum circumstantijs sicuti sunt. Addit tamen Nauarr. non videri excommunicatos per Bullam Cœnæ (ubi excommunicantur, qui Turcis, & alijs nominis Christiani hostibus auxilium quomodolibet præstant.) quia graui metu compulli faciunt, quales non videtur Summus Pontifex velle comprehendere. Idem docet fufius in cap. Ita quorumdam. 6. de Iudæis, notab. 11.

Non peccat
remiges.

Sed verius est, non peccare, quando flagris & metu mortis ad id compelluntur. Neque enim peccant contra Iustitiam; quia remigatio non est actio naturâ suâ perniciosâ Christianis, sed indifferens; sicut aurigatio. est enim delatio naui per mare, qua Turcæ vectores benè & malè uti possunt: quòd autem cedat in perniciem Christianorum, est ex malitia Turcarum: ergo quando graui supplicio vrgentur, non censentur cooperari voluntariè ad damna Christianorû: sicut qui timore mortis reddit depositum furioso, non censetur ei cooperari ad necem, quam infert inimico; & auriga, qui dominam suam vehit ad locum adulterij, non censetur ei cooperari: ut fatetur Nauarrus. Secus de ijs qui tormenta in Christianos dirigunt, ignemq; applicant, quia directè damnum inferunt.

Neque etiam contra charitatem; quia nemo tenetur ex charitate vitam suam exponere; nisi probabile sit illi, damnum auersum iri: atqui id non est probabile illis remigibus: etsi enim vnus vel alter cesset à remigando, non idèò alij cessabunt, sicque damnum æquè eueniet. Si tamen aliquis esset, qui suo exemplo vel exhortatione putaret reliquos cessaturos, & ita graue damnum impediendum; (v.g. ne classis Christiana superetur) teneretur ille ex charitate, etiam cum certo mortis periculo, id præstare: secus si damnum non sit tanti momenti.

123
Ad ratio-
nem.

Ad rationem Nauarræ respondeo, illam remigationem ut hic & nunc fit, non esse formaliter cooperationem: quia non fit intentione cooperandi ad cædes, sed solum materialiter. neque propriè est cooperatio, quia per se est indifferens; & solum ut subest malitiæ & vsui Turcorum concurrit ad malum, idque remorè. talis autem cooperatio non est illicita, quando non est voluntaria, sed coacta, metuque grauissimo extorta. ut patet exemplis supra allatis. Sic non propriè cooperantur capriui, qui coguntur tormenta trahere

ad locum pugnae, munire arces, aduehere arma bellica vel annonam in castra: quia hæc actiones non sunt noxia, nisi per accidens, ex malitia eorum qui his præuijs ad malum vtuntur. Simili modo valdè probabile est, licere Catholicis nauitis & aurigis in Hollandia deuehere annonam ad vrbes & præsidia hæreticis infessa, & ad eorum castra, etiam si metu graui non compellantur: modò absit praua intentio, & illis cessantibus non desint hæretici plurimi qui id faciunt. Ratio est, quia hæc actio est indifferens; & si Catholici excludantur, soli hæretici, quorum maxima copia suppetit, totum lucrum capient, & Catholici ad magnam penuriam redigentur, cum vix alia ratio viuendi hoc tempore id genus hominibus ibi suppetat. Confirm. Primò, quia hæc actio nec est mala per se, ut patet, nec ex intentione agentium: quia Catholici non intendunt quidquam mali; nec ex euentu, ut fit à Catholicis; quia si ipsi non facerent, plurimi alij non deessent. ergo non est Catholicis illorum statum prohibenda: præsertim cum id esset ipsis grauissimum, & permissio nullo modo augeat vires aduersariorum. Republ. enim perturbata & tyrannide oppressa multa licent, quæ aliàs sunt illicita. Confirm. Secundò, quia si detrectent, reddent se suspectos, & fortè cogentur, aut alijs modis grauabuntur, tanquam osiores boni publici. Ita mecum sentiunt viri doctissimi in hac vniuersitate.

Quòd verò Nauarrus putat non esse excommunicatos; supposita altera ipsius opinione, nimirum, quòd non excusentur à peccato mortali; contrarium est longè probabilius. quando enim metus non excusat à peccato mortali, non excusat quoque à censura, ut aperte colligitur ex cap. Sacris. 5. de ijs quæ vi. vbi dicitur eum, qui metu communicauit cum excommunicato, esse excommunicatum: *Quia, inquit, licet metus attenuet culpam, quia tamen eam non prorsus excludit (cum pro nullo metu debeat, quis mortale crimen incurere); excommunicationis labe credimus inquirari.* Torquent se hic Canonistæ, quomodo metus non excusat à censura, cum sæpè excuset à culpa. Sed dicendum, tunc excusare à pœna, quando excusat à culpa: quando verò non excuset à culpa, ita ut culpa maneat mortifera; tunc non excusare à pœna, ut hoc loco Pontifex clarè pronuntiat.

An sint
excommu-
nicati.

DE RESTITVTIONE,
ad quam tenetur homicida.

Explicata ratione homicidij, tum voluntarij, tum fortuiti; sequitur ut dicamus de restitutione seu compensatione necessaria.

DUBITATIO XIX.

Quantum teneatur homicida vel multator restituere.

RESPONDEO & Dico Primò, Teneri soluere integras expensas, factas in curationem læsi; nam earum ipse causa efficax fuit.

Dico, Secundò, Teneri etiam restituere, non quidem quantum ipse erat lueraturus, sed quantum *destrahenda ipsius expensæ.*

124

tum illa spes lucri valebat, si quantum aliquo officio vel artificio faciebat, ijs tamen detractis, quae ipse consumere solebat, si obiit. quae enim ipse consumebat, non possunt censerī in lucris ad heredes peruenientibus. v.g. Spes lucri aestimetur 1000. id quod consumpturus erat aestimetur 500. super sunt tantum 500. restituendi. quod valde notandum. Vide Couarr. lib. 2. Variarum resolut. c. 10. n. 7. & Sotum lib. 4. de Iustit. q. 6. a. 3. ad 3.

Sed difficultas est, Vtrum ex hac summa etiam detrahi debeat aestimatio laboris. Ioannes Maior in 4. d. 15. q. 19. affirmat.

125 Sed contraria sententia est communis, Istius laboris non esse rationem habendam, sed integrè restituendum, quantum spes lucri, omnibus perpen-
 sis, aestimabitur. Ita Couarr. supra nu. 7. vltra medium, & alij passim. Probat Primò; Quia si aestimationem laboris detrahamus, vix aliquid supererit, nam saepè lucrum non est maius, quam aestimatio laboris; vt patet in ijs artificijs, in quibus est parum ingeniosae industriae. Secundo, Quia qui alium iniuste impediuit à labore diurno, tenetur integrè lucrum illius diei facere, nulla parte detracta, ratione laboris non obiti; nam alter cupiebat laborem subire: ergo, &c. Sententia tamen Maioris videtur satis aequa, si hoc modo temperetur, vt tantum detrahatur lucro, quantum ille artifex libenter pro laboris redemptione daturus fuisset: sic enim non videtur fieri vlla inaequalitas. quòd si ille laborem nullo modo voluisset redimi cum lucri immiutione, tunc integrè restitutio erit facienda, iuxta communem DD. sententiam.

Aestimatio laboris non detrahenda.

126 Nisi ipse maluisset illum redimere.

127 Dico Tertio, Si homicida, vel qui damnum intulit, moriatur, tenentur heredes ex eius bonis. Ratio est; quia heredes succedunt in locum defuncti, & in omnia eius bona, & iura: vnde etiam in omnes eius obligationes, quibus ex iustitia obligabatur.

Nec obstat L. Ex Iudiciorum. 20. de accusacionibus, vbi dicitur, *penam pecuniariam, qua descendit à delicto, non transire ad heredes, lite non contestata*: quia vel intelligitur de poena propriè dicta, qua puniendus erat per sententiam is qui crimen contraxerat; quae poena non debetur ante sententiam, nec ab homicida, nec ab eius heredibus. ita eam intelligit Couarr. Vel certè lex ista solum negat heredibus occisi actionem de damno in foro externo in heredes occisoris, nisi ante mortem eius lis contestata fuerit. ita Antonius Gomezius tom. 3. c. 3. num. 37. non tamen liberat eos in foro conscientiae. nihil enim facit ad obligationem coram Deo, quòd lis ante mortem contestata vel non contestata fuerit.

DVBITATIO XX.

Quomodo aestimatio lucri futuri facienda est, cum ignoretur quamdiu fuisset victurus.

Angelus, Restitutio. 1. §. Homicida, dicit eam faciendam iuxta dispositionem Legis, Computationi τ. ad legem Falcidiam. Idem docet Couarr. lib. 2. Variar. c. 10. n. 7. circa medium. In hac lege certum tempus constituitur futurae aetatis aestimandae: ita vt si quis sit annorum 30.

vel infra, is putetur adhuc victurus 30. si sit 35. putetur victurus 25. si 40. adhuc 20. si 50. adhuc decem, semper diminuendo vsque ad 60. sicut ibi expressè habetur.

Sed cum haec lex tantum loquatur de alimentis alicui ad vitam legatis, non videtur extendenda ad nostrum casum. Deinde in foro conscientiae, spectandae quoque sunt multae aliae circumstantiae, ex quibus aestimandum est futurae aetatis tempus & lucrum. Denique qui occiderit senem 59. annorum, non teneretur nisi restituere lucrum vnus anni; qui sexagenarium, nihil: quod est contra omnem aequitatem. fieri enim potest vt sit validus, & putetur adhuc 20. annos victurus.

128 Aestimatio aetatis in alimentis legati.

Respond. igitur, Non posse commodiorem regulam praescribi, quam vt illud restituatur, quod probi prudentesque viri, spectatis omnibus circumstantijs, ratione lucri cessantis, vel damni, ex occasione, mutilatione, aut etiam vitae abbreviatione emergentis, iudicauerint esse aequum. Nam si vita alicuius accisa breuiorque effecta est ex percussione iniusta, aestimandum tempus, quo vltimus putabatur eam producturus.

129 Hic fit arbitrio prudentium.

Hic tamen aduertendum est, Si quis vel naturali, vel *alias iusta morte* erat à medio tollendus, qui iniuste praeuenerit, non teneretur ad restitutionem; quamuis iniustitiam committeret: vt rectè docet Petrus Nauarra lib. 4. c. 1. n. 78. qui pro eadem sententia citat Nauar. & Siluestrum. Ratio est; quia non infert damnum pecuniarium; tam breui enim tempore non erat ille lucraturus quidquam.

130 Si alias erat periturus absque culpa.

Dixi, vel *alias iusta morte*. quia si iniuste erat interficiendus, vel à latrone, vel etiam à Magistratu, & ego praeueniam; omnino teneor restituere. Ratio est; quia alter, qui eum interfectorus erat, fuisset obligatus: ergo si ego praeueniam, similiter obligabor: non enim aliquid iuris ideò amittit vel viuendi, vel lucri faciendi in vita, quia alius eum iniuste statuerat interimere; sicut amittit, quando vel naturaliter, vel iuste per Magistratum perire debet.

131

Idem dico de quouis alio damno iniuste illato, si res per se illa apud dominum certè erat peritura, vel iusta poena, vel casu fortuito, si enim tunc culpa mea, vel etiam dolo perijt, sub eius dominio manens, non tenebor ad restitutionem. v.g. si incendi segetes, quas eluuio fluminum certè erat euerfura. Sed de hoc plura inf. cap. 12. dub. 15.

Si res per se iura apud dominum.

Petes, Vtrum id, quod restituendum est pro lucro probabili heredibus occisi, aestimatum sit 50. aureis: vt docet Nauar. cap. 15. n. 24. in quam sententiam adducit Hostiensem.

132

Resp. Legem, quam citat Nauar. illis verbis non agere de restitutione damni; (haec enim debetur etiam ante condemnationem) sed de poena, seu multa, quae per sententiam debetur; sic enim habet edictum praetorium: *Si eo ictu homo liber perisse dicatur, 50. aureorum iudicium dabo*; & immediatè antè dixerat, *se in duplum daturum iudicium, si ex eiecto vel effuso damnum datum esset*. vnde manifestè patet, legem loqui de poena homicidij, non cuiusuis, sed fortuiti, non autem de damno faciendo. Idem docet Glossa in cap. 1. de Iniurijs, dicens: *Si liber homo perijt, 50. aureorum fit condemnatio*.

50. aureorum poena.